

ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ

О.М. Левченко, д.е.н, проф.

О.В. Ткачук, к.е.н.

*Кіровоградський національний технічний університет
м. Кіровоград, Україна*

Зростання актуальності питань ефективного державного регулювання підготовки фахівців з вищою освітою у сучасних умовах пов'язане з низкою чинників як міжнародного, так і державного й регіонального масштабу. Зміни глобальної економічної кон'юнктури під час прискорення процесів глобалізації у світі, формування та розвитку інноваційних моделей економік країн висувають якісно нові вимоги до підготовки фахівців, їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках праці. Необхідність трансформації підходів до регулювання сфери вищої освіти актуалізується і внаслідок структурної модернізації національної економіки України, наявності значної диференціації у рівнях соціально-економічного розвитку територій країни та різних умов функціонування галузей економічної діяльності. Тому, задля забезпечення конкурентоспроможності нашої держави у світовому економічному просторі потребують вирішення питання оновлення існуючих методів і важелів державного регулювання підготовки кадрів, які б відповідали реаліям сьогодення.

Державне регулювання підготовки фахівців з вищою освітою включає управління сферою вищої освіти, а також регулювання умов діяльності з надання освітніх послуг в країні та контроль за її здійсненням усіма учасниками процесу. Уряд у будь-якій країні регулює ринок освітніх послуг через законодавче забезпечення його функціонування, регулювання і визначення правил прийому на навчання, ліцензування та акредитацію професійної діяльності учасників ринку освітніх послуг, контроль за здійсненням їх діяльності, захист прав споживачів освітніх послуг, контроль за виконанням законодавства та системою ціноутворення на послуги вищої освіти.

Аналіз сучасних тенденцій підготовки фахівців сферою вищої освіти свідчить про вичерпання резервів екстенсивного зростання цієї сфери шляхом збільшення чисельності осіб, що навчаються. Так, кількість осіб, що навчалися у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації, досягнувши максимального значення – 2372 тис. осіб у 2007/2008 навчальному році, відтоді постійно зменшується, й у 2012/2013 навчальному році склала 1825 тис. осіб [1, с. 426]. Причинами такої ситуації є як обумовлене демографічними процесами в країні зменшення числа потенційних абітурієнтів у цілому, так і обмеження доступу до вищої освіти через введення системи зовнішнього незалежного оцінювання та популяризація серед молоді отримання освіти за кордоном.

Тому вітчизняна вища освіта, а отже, й підходи до її державного регулювання, повинні спрямовуватися більшою мірою на інтенсивний, інноваційно-орієнтований розвиток. Лише за таких умов можливо буде забезпечити кадрові потреби держави у поточній і довгостроковій перспективі.

В цілому, процес державного регулювання підготовки фахівців з вищою освітою в Україні має бути спрямованим на реалізацію таких завдань:

- формування інноваційної моделі вищої освіти як за формою, так і за змістом, яка дозволить поширювати нові форми навчання та взаємодії навчальних закладів з наукою й виробництвом, а також упроваджувати сучасні інноваційні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології в навчальний процес з метою забезпечення якісної освіти та підготовки фахівця інноваційного типу;
- створення механізму забезпечення трансферу освітньо-професійних знань зі сфер науки та виробництва у сферу вищої освіти з метою отримання студентами найбільш сучасних знань та вивчення найкращого досвіду, що забезпечить високий рівень їхньої підготовки;
- створення сучасної системи післядипломної освіти, яка буде орієнтована як на подальше безперервне підвищення кваліфікації кадрів з вищою освітою, так і на їх

перекваліфікацію, посилення гнучкості та забезпечення багатоваріантності отримання професійних кваліфікацій;

- збалансування ринку освітніх послуг та ринку праці з метою забезпечення роботодавців кадрами необхідних спеціальностей з урахуванням як поточних, так і стратегічних потреб національної економіки;
- посилення соціальної орієнтованості процесів забезпечення якісного відтворення людських ресурсів та їх розвитку, перенесення акценту державної політики з мінімального забезпечення заробітною платою та пільгами до комплексного відтворення фізичних, розумових здібностей працюючих та їх постійного професійного розвитку;
- стимулювання платоспроможного попиту на кваліфіковану робочу силу та розвиток інститутів ринку кваліфікованої праці, створення системи національних професійних кваліфікацій, що має сприяти посиленню зацікавленості працівників з вищою освітою у своєму перманентному професійному розвитку;
- розвиток ринку інтелектуальних продуктів з метою формування реального платоспроможного попиту на них, шляхом посилення інститутів інтелектуальної власності та створення необхідної інфраструктури, яка поєднувала б процеси створення, трансферу та використання нових знань, а також відповідного залучення зацікавлених інвесторів;
- стимулювання розвитку інноваційного інституційного середовища, передусім шляхом створення сучасних високотехнологічних інноваційних кластерів, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, венчурних компаній, як складових регіональних та національних інноваційних систем.

Сучасний підхід до державного регулювання підготовки кадрів в Україні має реалізовуватися через такі складові, як: законодавчо-нормативна, адміністративно-організаційна, соціально-економічна та інформаційно-комунікаційна.

Характеризуючи законодавчо-нормативну складову, слід зазначити, що до її складу входять як законодавчі та нормативні, так і програмні документи, спрямовані на регулювання системи вищої освіти та соціально-економічного розвитку країни і її територій.

Адміністративно-організаційна складова представлена передусім інституційним середовищем, як окремими суб'єктами різних форм власності та функціональної спрямованості, так і характером зв'язків між ними, що прямо та опосередковано впливає на процес підготовки фахівців з вищою освітою в країні.

Особливого значення для забезпечення інноваційного розвитку вищої освіти набуває соціально-економічна складова, яка має забезпечувати як відтворення якісних та кількісних характеристик фахівців з вищою освітою, так і розвиток відповідних характеристик зовнішнього середовища, в якому відбуваються процеси їх формування та використання.

У нинішніх умовах невід'ємною частиною державного регулювання підготовки фахівців з вищою освітою виступає інформаційно-комунікаційна складова. Остання має включати: по-перше, ресурси науково-технічної, економічної та іншої інформації, які можуть бути матеріалізовані в нових професійних та освітніх знаннях, а також в реальних практичних результатах наукової та інноваційної діяльності; по-друге, мережі інформаційних систем, за допомогою яких, з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, буде забезпечуватися оперативний пошук та доступ до необхідної інформації [2, с. 240].

Слід підкреслити, що інформаційно-комунікаційна складова в умовах формування сучасної економіки інноваційного типу набуває все більш вагомого значення. Свідченням цьому є затвердження Наказом Міністерства освіти і науки України № 466 від 25 квітня 2013 року нового «Положення про дистанційне навчання», яким акцентується увага на необхідності розвитку інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання, тобто технологій створення, накопичення, зберігання та доступу до веб-ресурсів (електронних ресурсів) навчальних дисциплін (програм), а також забезпечення організації і супроводу навчального процесу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення та засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, у тому числі Інтернету [3].

На необхідності засвоєння науково-педагогічними працівниками вищих навчальних закладів інноваційних технологій, форм, методів та засобів навчання, застосування

інноваційних технологій реалізації змісту навчання, що передбачає його диференціацію, індивідуалізацію, запровадження дистанційних, інформаційно-комунікативних технологій навчання наголошується також і в новій редакції «Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів», що була затверджена Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 48 від 24.01.2013 року [4].

Отже, сфера вищої освіти перебуває під значним впливом державних регулюючих і коригуючих заходів. Результативність зазначених заходів залежить також від рівня розвитку системи соціального партнерства в державі – налагодження відносин співпраці між органами державної влади й місцевого самоврядування, роботодавцями та їх об'єднаннями, закладами вищої освіти, науковими установами, працівниками та їх об'єднаннями, громадськими й міжнародними організаціями та іншими зацікавленими суб'єктами регулювання. На сучасному етапі особливо важливими напрямками співпраці є участь сторін в процесі формування Національної системи кваліфікацій, проведення масштабних опитувань роботодавців з метою виявлення найбільш перспективних спеціальностей і напрямів підготовки, необхідних компетенцій для працівників за кожною спеціальністю, формування на цій основі професійних стандартів та освітніх стандартів, оновлення освітньо-професійних програм і освітньо-кваліфікаційних характеристик для підготовки фахівців сферою вищої освіти, участь роботодавців у процесі розробки й удосконалення навчальних планів і програм підготовки фахівців, створення високопродуктивних робочих місць для підготовлених фахівців та ін.

Література

1. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Державна служба статистики України ; [за ред. О.Г. Осауленка]. — К., 2013. — 551 с.
2. Левченко О.М. Професіональний потенціал: регуляторні механізми інноваційного розвитку: [Монографія] / О.М. Левченко. — Кіровоград : КОД, 2009. — 375 с.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України №466 від 25 квітня 2013 року «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13/para45#n45>.
4. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 48 від 24.01.2013 року «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0488-13>.